

צבי נגב. צילום: דורון ניסים

מצב צבאי הנגב קשה אך יציב

שטרות פקחים וחוקרים השתתפו בספירת הצבאים שקיים מחוז דרום של רשות הטבע והגנים, שהתקיימה במשך שלושה ימים והקיפה את כל אזורי המחיה של צבאי הנגב במערב ובהר הנגב. במקביל לספירה נאספו מהשטח מאות נתונים שנועדו לתת לאנשי שמירת הטבע תמונה מקיפה יותר על המדבר והטבע שבו בכלל.

בסך הכול נספרו השנה במחוז דרום 194 צבאי נגב, לעומת 138 צבאים שנספרו בשנה שעברה. באזור אילת נספרו רק 63 צבאי נגב, בשל אימוני צבא שככל הנראה שיבשו את נתוני הספירה.

צבי הנגב חי באזורי המדבר, בשטחים מישוריים ובאפיקי נחלים שבהם צומחים שיטים והצומח עשיר יחסית לאזור. הוא ניזון בעיקר מעלים, מפרחים ומפירות עצי שיטה, כמו גם משיחים ומצומח חד שנתי מגוונים. משקלו של צבי הנגב נע בין 11-18 ק"ג. הצבאים הזכרים גדולים במקצת מהנקבות, גם לזכר וגם לנקבה יש קרניים, אך קרני הנקבה דקות יותר.

אנשי רשות הטבע והגנים פועלים כדי לצמצם את ההשפעה של החורפים השחונים שהיו בארץ בשנים האחרונות על הצבאים ועל שאר חיות הבר, בין היתר על ידי יצירת נקודות מים בשטחים פתוחים שבהם חיים מינים בסכנת הכחדה ועל ידי מעקב אחר האוכלוסיות השונות באזורים שחונים במיוחד.

"כל ירידה או עלייה במספר הצבאים היא תוצר של גורמים שמשפיעים גם על מינים אחרים במדבר, מהצמחייה ועד מספר הטורפים שמאיימים עליהם", מסביר אסף צוער, אקולוג מחוז דרום של רשות הטבע והגנים. "מאות הנתונים הנלווים שאספנו מהשטח, יתנו בידינו כלים נוספים לשמור על צבאי הנגב בפרט ועל הסביבה המדברית בכלל. אם בוחנים את המגמה בעשור האחרון, רואים שלמרות תנודות במספר הצבאים משנה לשנה, גודלה הכולל של האוכלוסייה נשאר יציב."

מוריס הצב על שולחן הניתוחים. צילום: יניב לוי

הצבים שבים הביתה

לאחרונה שוחררו בחוף בת ים מוריס וסלעית, צב וצבת ים חומים, לאחר שטופלו תקופה ארוכה במרכז להצלת צבי ים של רשות הטבע והגנים במבואות ים. מוריס נמצא על ידי מצילים בים, אל מול חוף בת ים, לפני יותר משנה, כשהוא סובל מחוטי דיג שפגעו קשות בגפה הקדמית השמאלית,

בעוד שהגפה הימנית כבר נקטעה בעבר, ככל הנראה מסיבוך דומה. "צבי הים יודעים להסתדר ללא סנפיר אחד, אך לו היינו מאבדים את הסנפיר השני, מוריס לא היה יכול לשוב לטבע לעולם", מספר יניב לוי, מנהל מרכז ההצלה. לצד הפציעה סבל מוריס מדלקות שונות ואף נאלץ לעבור ניתוח ובדיקת אנדוסקופיה, להסרת גופים זרים ממערכת העיכול שלו.

סלעית נמצאה על ידי ראש שבט צופי ים "הסלע" בבת ים בפברואר 2011, והוא שהעבירה במהירות לטיפול. "הצבה הגיעה כשהיא סובלת מתת משקל חמור ובימים הראשונים נאלצנו להחזיק אותה מחוץ לבריכה, מכיוון שהיא כלל לא יכלה להרים את ראשה", מספר לוי, "רק לאחר טיפול ארוך היא החלה להתאושש ואפשר היה להחזירה הביתה."

את חופי ישראל פוקדים שני מינים של צבי ים: צב הים החום וצב הים הירוק, שנחשב נדיר יותר, אך נמצא גם במפרץ אילת. כ-60% מהפגיעות בצבים שמגיעים למרכז הן תוצאה של דיג - בליעת קרסי דיג (שארק) או הסתבכות בחוטי דיג וברשתות. בשנה שעברה זוהו 180 קנים של צבי ים חומים - מספר שיא מאז החלה רשות הטבע והגנים במאמצי האיטוש של אוכלוסיית צבי הים לפני יותר מ-20 שנים, ובסך הכל בקעו בחופי ישראל כמעט 75 אלף צבונים ב-24 השנים האחרונות, שבהן מפעילה הרשות תכנית אקטיבית לשמירה על צבי הים.

אזרחים שנתקלים בצב ים שנפלט לחוף, חי או מת, מתבקשים לדווח מיד למוקד הסביבה 6911*.

רשות הדיבור

כתב: עומרי גל

נשפון. צילום: אסף צוער

שש... העטלפים ישנים

עשרות אלפי עטלפי חרקים נכנסים בימים אלה ממש לשנת החורף שלהם ובעקבות כך נאסרת הכניסה לחלק מהמערות המשמשות עבורם ללינה, ובהן: מערת התאומים, מערת עלמה, מערת שרך, מערת נמר, מערת ברניקי, מערת הוטה 6 שבשמורת הר מירון ומערת אורנית. חלק מהמערות נסגרו בסורג ובבריה ואילו בחלק הציבה רשות הטבע והגנים שלטי הסבר למטיילים שיגיעו ויבקשו להיכנס. המערות ייפתחו מחדש לציבור המטיילים ב-1.4.2012, עם סיומה של תקופת הלינה. "בישראל 33 מיני עטלפים והם מהווים כ-30% מכלל מיני היונקים בארץ. מתוך אלו, רק מין אחד הוא עטלף הפירות (המוכר לציבור), והשאר אוכלי חרקים", אומר יריב מליחי, אקולוג מחוז מרכז של רשות הטבע והגנים. "מכיוון שבחורף יש פחות חרקים מרבית העטלפים נכנסים לחריפה בתקופה זו ואוגרים אנרגיה כדי שיוכלו להתקיים במהלך חודשי החורף. אם הם לא יקבלו את זמן השינה הזה הם פשוט לא ישרדו."

ד"ר נעם לידר, אקולוג ראשי רשות הטבע והגנים, מסביר: "עטלפי החרקים חיוניים למערכת האקולוגית בישראל. גודלם נע בין גרמים בודדים ל-30 גרם בלבד, אבל כל עטלף כזה מסוגל לצוד חרקים במשקל המגיע למחצית ממשקל גופו - בכל לילה! ולמעשה, קיומם מסייע מאוד לחקלאות ולבני האדם. חשיבותם גדולה עד כדי כך שארגון שמירת הטבע של האו"ם בחר להקדיש את 2011-2012 לעטלפים ולהעלאת המודעות לחשיבות השמירה עליהם."

נשרים בחי בר כרמל. צילום: יגאל דק

אכיפת איסור נהיגה בחופים. צילום: לישי בן ינאי

תיקון לחוק החופים

בצד ההנאה המרובה והערך המוסף של התקרבות לטבע בעת נהיגה בשטח, נמצאים גם הרגלים מגונים כגון ירידה משבילים מסומנים וחריצה כמעט של כל חלקה טובה בקוליסים מכוערים, שפוגעים לעתים בצורה אנושה בכל המרקם האקולוגי של החי והצומח.

בשנת 1997 נחקק בכנסת חוק איסור נהיגה ברכב בחוף הים, האוסר על הנסיעה בחופי הים עד למרחק של 100 מטר מקו גאות המים. במשך השנים הראשונות בוצעו בעיקר פעולות הסברה, שילוט והכשרת מגרשי חניה, וניתנו אזהרות לציבור הרחב. אבל אנשים רבים התעלמו מהחוק והמשיכו לרדת עם כלי רכבם לים, ואף נסעו בפראות של ממש.

בשנה האחרונה נחקק תיקון לחוק החופים, שנועד להקל על פעילות האכיפה הקשה, והוא מאפשר לפקחים לרשום דוחות: 500 שקל לנסיעה בחוף רגיל ו-1,000 שקל לחוף מוכרז או רגיש, וזאת על ידי ציון מספר רישוי הרכב בלבד, ממש כמו דוח חניה רגיל. כמו כן קיבלו הפקחים סמכויות של שוטרים לגבי עיכוב, מעצר וחפוש, וסמכויות של קציני משטרה לגבי פתיחה של תיקי חקירה הקשורים לעניין.

ברשות הטבע והגנים הוכשרו ארבעה פקחים ייעודיים, שנועדו לאכוף את החוק במשך כל השנה. פקחי הרשות והמשטרה, השותפה לפעילות האכיפה, הונחו לטפל ביד קשה ומחמירה בתופעה שבה נהגים מכסים את מספרי הרישוי, והם מסתייעים לשם כך במצלמות ארוכות טווח, בפקחים ברכבי פיקוח סמויים, ואפילו במטוס הרשות ובסירות של השיטור הימי. מאז יצא התיקון לחוק בשנה האחרונה ניתנו כ-1,000 דוחות (פי שלושה מאשר בשנה שעברה), ואפשר כבר לומר שבמקומות רבים רואים את השינוי לטובה, והיכן שעד לאחרונה היה מגרש משחקים לנהגים פרועים, חזרו החולות הלבנים להנאתם של משתמשי החוף: בני האדם, חיות הבר, הצמחים וערכי טבע שונים.

מאת: לישי בן ינאי, פקח חופי

תכנית "פורשים כנף"

העולם מתגייס למען הנשרים של ישראל

היעלמות מהאזור כולו", אומר אוהד הצופה, אקולוג העופות של רשות הטבע והגנים.

לדברי דן אלון, מנהל מרכז הצפרות של החברה להגנת הטבע, "למרות כל המשאבים המושקעים בנושא, אנו עדים להידרדרות חמורה במצב הנשרים בישראל. אנו מקווים כי פסגת המומחים שכינסנו תעזור לנו למצוא דרכים יצירתיות שייסייעו להציל את הנשרים שלנו".

אשר דהן, סמנכ"ל לקוחות של חברת החשמל, הדגיש כי חברת החשמל עושה כל שניתן כדי לשמור ולהגן על אוכלוסיית העופות והדורסים בישראל, ופועלת מזה כמה שנים למיגון עמודי חשמל, הנמצאים בקרבת אזורי המחיה של עופות גדולים, כדי למנוע התחשמלות של העופות. מיגון זה הוכיח עצמו ומסייע לשימור אוכלוסיית הנשרים בישראל.

כינסו מיוחד, פרי יוזמה של תכנית "פורשים כנף", המשותפת לרשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע וחברת החשמל, הפגיש מומחים בינלאומיים לנושא שימור הנשרים והדורסים עם עמיתיהם מארגוני שמירת הטבע הישראלים, אנשי אקדמיה ומקבלי החלטות ישראלים. המומחים מחו"ל, שהגיעו בין השאר מספרד, מצרפת, מקניה, מדרום אפריקה, מיוון, מבולגריה ומארצות הברית, שמעו מפי עמיתיהם על בעיית הישרדות הנשרים בישראל וניסו לתרום מניסיונם העשיר למאמצי הצלת אוכלוסיית הנשרים בארץ.

לצד הדיונים עם אנשי המדע סיירו המומחים מחו"ל במושבת הנשרים בשמורת טבע גמלא ובגרעין רביית הדורסים שבחי בר כרמל ואף קיימו יום עיון פתוח לציבור.

במהלך השבוע נפגשו המומחים עם מקבלי החלטות ישראלים והציגו להם את הצעדים ההכרחיים שעל משרדי הממשלה והגופים הממלכתיים לנקוט כדי למנוע את הכחדת הנשרים, כפי שכבר קרה לעזונית הנגב ולפרס. "המומחים שהגיעו לארץ התמודדו כל אחד עם בעיות דומות במדינותיהם ואנחנו מקווים שביחד נוכל לקדם את השמירה על מין שהיה קיים כאן עוד בימי התנ"ך, וכיום נמצא בסכנת

משתתפי הכנס בסיור בירושלים. צילום: ד"ר מוטי צ'רטק